

Diplomski studij arheologije

Naziv kolegija: Bizantska arhitektura, slikarstvo i mozaici

Nositelj/izvođač: dr. sc. Mirja Jarak, izv. prof.

ECTS: 3

Jezik: hrvatski

Trajanje: jedan semestar, 3. semestar diplomskog studija

Status: izborni kolegij

Oblik nastave: predavanje

Uvjeti za upis kolegija: nema

Cilj kolegija: Stjecanje znanja o bitnim karakteristikama bizantske sakralne arhitekture i prateće monumentalne umjetnosti (slikarstvo i mozaici). Kroz tematiziranje najznačajnijih ostvarenja bit će omogućen uvid u razvoj bizantske arhitekture od njezinog prvog procvata u 6. st. (Justinijanovo doba), preko prijelaznih stoljeća (7. i 8.), do ponovnog velikog procvata u srednje-bizantskom periodu (9. do 12. st.). Kroz usvajanje gradiva studenti se osposobljavaju za prepoznavanje i interpretaciju bizantskih spomenika u Hrvatskoj.

Uloga kolegija u ukupnom kurikulumu: Predavanja se nadovezuju na kolegij «Predromanička i ranoromanička arhitektura». Slušanjem kolegija o bizantskoj arhitekturi, slikarstvu i mozaicima, studenti stječu potpunije spoznaje o razvoju srednjovjekovne arhitekture. Korištene metode: Analiza tipoloških karakteristika bizantske arhitekture na temelju objavljene građe i interpretacija liturgijske uvjetovanosti oblika i pojedinih segmenata građevina. Upućivanje na temeljne ikonografske i stilske karakteristike bizantske umjetnosti, definirane u relevantnoj literaturi.

Sadržaj kolegija:

1. Periodizacija bizantske opće povijesti i povijesti razvoja arhitekture i umjetnosti.
2. Značenje justinijanskog doba u kontekstu razvoja bizantske arhitekture. Specifična bizantska liturgija uvjetuje posebno razvoj crkava centralnog tipa.
3. Primjeri bizantske arhitekture 6. st. Analiza konstantinopolske Sv. Sofije posebno na temelju brojnih literarnih izvora koji omogućavaju interpretaciju povezanosti arhitekture i liturgije.
4. Bizantska arhitektura na Zapadu. Ravenske crkve i Eufrazijeva bazilika u Poreču.
5. Teme i stil bizantskih mozaika 6. st. Analiza sačuvanih djela.

6. Bizantska arhitektura prijelaznih stoljeća (7. i 8.). Tipološke karakteristike i odnos spram prethodnog razdoblja.
7. Najznačajniji primjeri bizantske umjetnosti 7. i 8. st. Analiza fresaka iz rimske crkve S. Maria Antiqua i iz S. Maria foris portas u Castelsepriu. Problematika mozaika iz Sv. Demetrija u Solunu.
8. Problematika datacije i uklapanja u kontekst bizantske arhitekture nekih građevina na Zapadu – analiza crkve San Salvatore u Spoletu.
9. Arhitektura srednje-bizantskog perioda. Drugo zlatno doba u razvoju bizantske arhitekture. Osnovni tipovi arhitekture toga doba.
10. Postikonoklastički razvoj bizantske umjetnosti. Analiza figuralnih djela iz Sv. Sofije u Konstantinopolu.
11. Bizantski utjecaji u ranosrednjovjekovnoj arhitekturi u Dalmaciji. Problematika postojanja specifično bizantske arhitekture.
12. Bizantsko srednjovjekovno slikarstvo u Dalmaciji. Analiza najvažnijih djela.
13. Odabrani primjeri bizantske arhitekture 10. do 12. st.
14. Odabrani primjeri bizantske monumentalne umjetnosti 10. do 12. st.

Literatura

Obavezna:

R. Krautheimer, Early Christian and Byzantine Architecture, Kingsport 1986, poglavlja o bizantskoj arhitekturi od 6. st. do kraja srednje-bizantskog perioda.

A. Grabar, Vizantija, Novi Sad 1969.

T. Marasović, «Quincunx» u ranosrednjovjekovnoj arhitekturi Dalmacije, Starohrvatska prosvjeta 20/1990, 215-224.

J. Martinović, Prolegomena za problem prvobitne crkve v. Tripuna u Kotoru, PPUD 30/1990, 5-27.

M. Prelog, «Međurazdoblje» (305-1105.g.) i bizantski faktor u umjetnosti istočne obale Jadrana, Djela 2, 83-106.

I. Fisković, Adriobizantski sloj zidnog slikarstva u južnoj Hrvatskoj, u zborniku Rađanje prvog hrvatskog kulturnog pejzaža, Zagreb 1996, 371-385.

Dopunska:

C. Mango, The Art of the Byzantine Empire 312-1453, Sources and Documents, New Jersey 1972.

T. F. Mathews, The Early Churches of Constantinople: Architecture and Liturgy, Pennsylvania State University 1971.

D. Talbot Rice, Byzantine Art 1968.

I. Fisković, Romaničko slikarstvo u Hrvatskoj, Zagreb 1987.

C. Mango, Byzantine Architecture, Milano 1978.

E. Kitzinger, Byzantine Art in the Making, London 1977.

R. J. Mainstone, Hagia Sophia, New York 1988.

Ch. Ihm, Die Programme der christlichen Apsismalerei vom 4. Jh. Bis zur Mitte des 8. Jhs., Wiesbaden 1960.

K. Weitzmann, Studies in Classical and Byzantine Manuscript Illumination, Chicago 1971.

K. Weitzmann, Various Aspects of Byzantine Influence on the Latin Countries from the sixth to the twelfth century, Dumbarton Oaks Papers 20/1966, str. 1-24.

Brojni drugi radovi u časopisu Dumbarton Oaks Papers (posvećeni različitim temama bizantske umjetnosti na Istoku i Zapadu).